

legmagasabb tölgyön tartózkodó galamb-pár okozta. Galambok költik ki azt a tojást, melyből Venus származik (Syria dea). A Venusnak virágot vivő Peristera nympa galambbá változik. Apolló fiának, Aniusnak, három leányáról szól a mithosz: kezük alatt minden borrá és étellé változik. Agamemnon a három csodaleányt hadi létszámába felvéve, Trója alá akarja vinni; a trójaiak pártján levő istenség azonban galambokká varázsolja őket.

A khaldeai mithoszbán az emberiség mindkét hajnalán beköszöntő holló, Noé álnok madara, a régi keresztény hagyományokban a gonoszság jelképe. Apolló késedelmeskedéseért feledékenységgel bünteti meg és megátkozza, hogy mindég szomjazzék. Ez az egykor még fehér madár vitte hírül Apollónak, hogy kedvesét, Kornis nymphát egy arkádiai ifjú karjai közt látta; a gyászos hír hallatára megátkozta madarát a költészet istene, hogy legyen a színe olyan sötét, olyan fekete, mint amilyen az a bánat, melyet lelkének és szívének okozott. Meropis, Eumelos leánya, Geát, a földet annyira szereti, hogy a többi istenekről hallani sem akar, a miért azután őt a megsértett égiek büntetésből hollóvá változtatják.

Tisztelt madár az őskori népek szemében a gólya. Sejtelem szerint első szereplése az egyiptomiak isteni

ELHAGYOTT TARLÓ.

*Nem hullámszik már a kalász.
Nem cseng kasza, sarló.
Elhagyatva szomorkodik
A sárguló tarló.*

*Nem gyujtanak dévaj dalra
Fiatalok, vének,
Csak egy tücsök czirpelése
Az unalmas ének.*

*Mintha a nap aranyfénye
Temetőre szállna,
Mint hogyha a tarlott földnek
Őrök volna álma.*

*Csak este ha feljő a hold,
Hűvös szellő támad
S barázdák közt zokogás kél,
Mint nagy, örök bánat.*

*A pitypalaty siratja-e
Szédült, puha fészkit,
Vagy az esti szél dudolva
Halottlepet készit?*

*Nem tudom én, mit is sutlog
Az esteli szellő,
De szívemre nehezedik
Mint egy sötét felhő.*

Feleki Sándor.

dinasztiájának kezdetére, Osiris és Isis uralkodásának idejébe esik. Az emberiségnek különösen a földművelés terén tett kiváló szolgálataiért nyer különös elismerést. Állandóan Isis szolgálatában állván, tolytonosan feje felett lebeg. Kétséges ugyan, hogy a régi írárok Isis madaráról szólva, nem tévesen említik-e a gólyát a Nilus vidékén templomokban etetett gólya-féle szent madár, az Ibis helyett, melyet halálbüntetés alatt tilalmas volt bántani s melyek közül az elhullottakat bebalzsamozva, áhitatos szertartással temették el. Akárhogyan is áll a dolog, annyi tény, hogy az ókori népek legtöbbször jámbor és jótevő madarának tekintette a gólyát s különösen a szláv népek tartották nagyra (Bogdanisten madara) s a többek között azt is vélték felőle, hogy halálát érezve, messze vidékre költözik s ott ember lesz belőle... Görög monda szerint a gólya Laomedon trójai király leánya! Herával szépségben vetélkedni merészkedvén, büntetésből gólya alakot kapott és kérkedéseért mindig kelepelnie kell.

Feltűnő szerepe van az őskori népek mithoszában a hattyúnak is. Kecses természetén kívül rendszerint mesebeli dala teszi csodálattá és okozza az isteni küldetéséről alkotott hiedelmet. A hattyú állandó hitregei szerepeltetésén kívül Cygnusról szólva is megemlékezik a mithosz tündéri mada-

A rab- király szabadon.

(Fantasztikus állatregény.)

— Irta: Bársony István —

(6. folyt.)

Zulejka szomjas.

A Csikos Fojtogató elvált a királytól s azzal a csudálatosan lágy, nesztelen lépéssel indult lefelé a dombról a távolban látszó ködös róna felé, amely csupán a fajtábeliek sajtósága.

Hovatovább világosodott s a berekben ugyancsak nagy csattogást, flótázást műveltek a rigók.

Tilulija, a sárgarigók hirneves dalnoka, jó darabon kísérté Bengália díszét; folyvást fölötte röpködött s gyönyörű csengő szóval adott kifejezést csudálkozásának: — Ni milyen ékes! ni milyen tarka! mint a tulipán! mint a tulipán!

A berek madarai figyelmessé lettek s kíváncsian

suhantak el a Csikos Fojtogató fölött, aki ügyet sem vetve rájuk, ereszkedett le a csalit között, mindaddig, amíg el nem érte az erdő szélét, a hol magas, buja fűtenger következett.

Sűrű, pompás rejteket kínáló rozsvetés volt az; a tigris úgy csúszott bele, hogy alig kellett kissé kinyújtóznia, máris elborította a zöld tenger, a mi nagy térségen hullámszott, innen kezdve.

A ki ezután a vetés különös mozgását látta volna, ugyancsak nagyot nézett volna.

A magas rozs kigyózó vonalban kezdett hullámszni; de nem felülről indult a hullám, a hogy a szél szokta támasztani, hanem alulról, mint a holt tengeren. Nem is egy irányban hajladozott a vetés, hanem össze-vissza lendült s azután ingva-ringva elcsöndesedett; de már akkor tovább, távolabb, folytatása volt a hullámszásnak. Arra vonult-csúszott Zulejka, selyemsímasággal.

Végre kiért a nagy rétre, a mely túl volt a vetésen s beleszaladt a végetlen rónaságba.

Talpa itt szivacsos, szortyogó talajt érintett. A fű csudálatosan zöld volt és bársonyos. Milliő meg milliő gyémántcsöppel ragyogott rajta a harmat.

A vetés fölött pacsirta énekelt. Zulejka egy pillanatra odafordította a fejét. Ezek az édes hangok még az ő rideg és önző lényét is le tudták bilincselni.

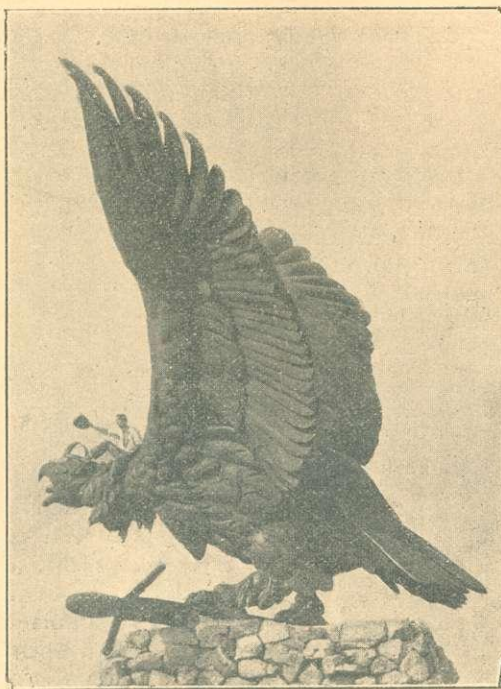
A puha gyepen sunyítva lépdelt tova azután, arra felé, a hol a távolban sötét vonala látszott a nádasnak. Itt sok volt a rekettye-bokor; Zulejka azok fede-

runkról; Neptun fiát anyja, Kalyke, egy szigetre viszi s elhagyja; a hattyúk azonban felnevelik. Később viszon- tagságteljes életének egyetlen barátja Phyliosz elhagyja, mikor azután bánatától üzetve, a Kanoposz tóba veti magát, hová anyja is követi s mindketten hattyúvá lesznek. Apolló kedvesét tóvá varázsolja s gyermekét, Kyknost, ráteszi hattyúnak. Leda meghódítá- sán kívül, hattyú alakot vesz magára Jupiter akkor is, midőn az Éj leánya, Nemesis, lúd alakot öltve, menekülni szeretne előle. Ekként válik a lúd Jupiter kedvenczvé, a mely körülmény még inkább emeli a régieknek a hasznos házi állatjuk felől alkotott jó véleményét.

Nevezetes címér-madara még a régieknek a kakuk. Kiváló szerep- körét különösen annak a téves ter- mészetrajzi felfogásnak köszönheti, mely ráfogta, hogy átváltozott kar- valy és hogy csak nyáron kakuk, télen ellenben karvaly. Nagyban segít azonban a kakuk jó hírnevé- nek Jupiter házassága is, ki Junót elnyerni óhajtván, az istennőt átázott kakuk alakjában közelíté meg. Junó megsajnálva a didergő madarat, keblébe rejté azt, mire azután Jupiter czélt ért nála.

A klasszikus népek mithosza néhol csak egyszerűen madarat említ, a természetrajzi ismeret azonban ily esetek- ben is nyomra vezetheti az olvasót, aminthogy az előfor- duló tévedéseket is észrevéteti velünk.

Egy Keleusz nevű pásztor a gyermek Jupiter Ida- hegyi méheit meglopva, büntetésből madárrá változik; a mithosz ezen madara alatt bizvást érthetjük a gyurgyókát (Merops apiaster) a mint helyesen sejtethjük, hogy kakukká lett azon »Kaineisz« nevű thesszáliai leány, ki az anyai gondok elől menekülni óhajtván, arra kérte Neptunt, hogy őt férfivá tegye s kiből ezért bün- tetésből madár lett. A klasszikus népek mithoszában minden példá- lódzás és átalakulás csak megfelelő állatalakban foglalhat helyet. A nem megfelelő magyarázatok csak a régiségbúvárok felületességének és tévedésének tudhatók be.

A bálnhidai „TURUL.”

Találó madárképeket fedezhetünk fel az őskori népek mithoszában a következő átalakulások során: Arne, a kapzsi krétai leány, ki nem átalja Minosznak pénzért hazáját elárulni — büntetésből egy »szün- telenül fényre leselkedő« csókává alakul. A múzsákkal hangversenyre lépni merészkedő 9 pircszi leány- ból 9 cserregő szarka válik. A folyton fecsegő Psittacusból szajkó lesz. Meleager mindegyre zokogó leánya, Eurymede, gyermekével együtt gyöngyűkká változik. A Hesperia után tengerbe ugró ifjút

Thetis könyörtületből bűvár-madárrá varázsolja.

Tereus feleségének — Proknének — nővérét, Philo- melát megrontván, hogy ez bajáról panasz-szót ne ejthes- sen, a szerencsétlen leány nyelvét kivette. Philomela azonban

zete alatt siklott egyre kiljebb, mind messzebbre az erdő- ségtől, a mely lassankint olyan volt, mintha kékes zo- mánczczal lett volna befuttatva.

Az ilyen kékség már távolságot jelent. Zulejka a mocsár gyér virága közt lépegetve, egy-egy búcsúpillan- tást vetett még vissza oda, a hol a királyt hagyta.

A királyhoz jobban is illik az a komor fenség, a mi a kéklő hegyek közt, a csöndes erdő mélyében lakik. A király sem az igazi őserdőt kedveli ugyan, de kalando- zásaiból azért szívesen tér be lombpalotái alá.

Itt ellenben a mocsár világa terül. A napsütötte és mégis titokba burkolt lépé. Világos van, hogy egyetlen szűnyog se röpködhet láttatlanul; és mégis barna árnyék bujkál a nád között, amely mintha örökké takargatna- leplezgetne valamit, amit nem szabad meglátni.

A nagy zombik, a melyen át odáig lehet jutni, valóságos kaszamatákat rejt; mély útvonalakat, a melyek csigásan és kígyózva kanyarognak s a melyek labirint- jában örök időkre el lehet tűnnie a járatlannak.

A Csikos Fojtogató rászökött egy ilyen óriás zombikra s hatalmas, erős talpát átnyújtotta a másikra, a mely emettől félőnyire emelkedett ki a mocsárból.

E pillanatban egy zöldfejű gácsér röptilt ki a mo- csár széléről s nagy hápogással szállt a nádas felé. A tigris követte tekintetével, de hirtelen elmúlt a gácsér iránt való érdeklődése. Más valamin akadt meg a szeme.

A nádas közt egy jókora rés volt, azon túl, talán ezer lépésnyiről, fehérlett valami a síkon.

A fehér valami meg-megmozdult s fejét lehajtogatva tett egy-egy lépést. Egy legelésző tehénke volt az.

Zulejka lelapult a zombikon; féltette el sem fért rajta; hátulja lecsüngött a zombik mély szakadékába. Mereven, feltámadó vágyával a gyilkolásnak, nézte a fehér állatot, a melytől nem messzire csakhamar megpillantott egy másodikat, meg egy harmadikat. Valószínűleg egy egész gulya legelt ott, csakhogy a többit eltakarta a nádas.

A tigris megnyalogatta a száját. Kurrogó, halk morgást hallatott, a mely mintha a föld alól jött volna. Farka vége gyöngén, idegesen mozgott; fülét kétoldalt simította le, mint a hant mögé rejtőzött macska, a mely minden figyelmet el akar kerülni.

Nem sokáig töprenkedett így. Egy gyors és ügyes mozdulattal lecsúszott a zombik árkába s ott egészen eltűnt. Most azután sikló, csúszó, végzetlenül óvatos sietéssel indult meg a különös labirintban, csalhatatlan ösztönére bízva, hogy ki nem tér a helyes irányból.

Talpa folyvást a lép fekete sarában dagasztott s ez az egy igazán kellemetlen volt neki. Halkan, szöszmötölve lépegetett; néha egy pillanatra megállt. Ilyenkor zöldes- barna piócák kapaszkodtak a lábába.

A zombikon magas, érdes fű nőtt; rajta volt még a tavalyi aszat is. Az ilyen bokrétás zombikpúp soka- sága olyan, mintha fésületlen borjas fej volna ezrével egymás mellett.

Gémekek emelkedtek ki riogva a lappangó tigris elől. Azok már kint voltak a tocsogóban, a nádas szélén. A

szomorú esetét kendőre kihímezvén, a hímezést testvérének, Proknének ajándékozta. Ki is a kendőről húga rettenetes sorsát megértvén, ennek újszülött gyermekét gonosz férje elé tálalva, azt vele megetette. Az istenek megsokalva e nagy emberi gonosztságot, Proknét fecskévé, a megfőzött kisdedet fáczánná, Philomelát csalogánynnyá, Tereust pedig bankává tették.

*

Bemutatva ezekben madarainknak az ős — helyesebben ókori — népek hitéletében elfoglalt kiváló szerepét, vessünk még egy futó pillantást az Álmosunk születését intéző tündéri nemtő megtestesült alakjára, mondakörünk hatalmas »Turul« madarára, mely a honfoglaló útjában eltikkadt pihenő magyar hadat, midőn »időzne még a havasokat áthágni és ősei keresett honába haladéktalanul bémenni késlekedik — előhívott társaival — csodásan megszállja a tábort s csipése és ragadozásaival kényszeríti és ösztönzi, hogy az ígért földjére mielőbb leszálljon . . . « Nem szabad Turulunk-at oly madár-családban keresnünk, melynek egyedei inkább kerülnek, semhogy élesítenék tekintetüket a harcra s melyek tehát a krónikai hagyomány hadnemtői tisztét semmiképp sem tolthették volna be.

Lakatos Károly szerint a »Turul«-hoz fűződő hagyományok egyedüli méltó alakja a *fakó keselyű* (csatangoló keselyű, Gyps fulvus). Ez a *hadak madara*, mondja Lakatos, mely a seregeket csapatostól kísérni szokta; oda húzódik, a hol öldöklő háború van. Ez az az »öreg saskeselyű« mely: » . . . az Istentől és a természetől avégre teremtett légyen, hogy »eleven koporsó« és »temető-szolga« legyen.« Ez az a madár, melynek oly éles szaglása van, hogy: »ötvenezer lépésnyi földre megérezvén a halál szagát, nagysebesen repül oda . . . « s mely azért »a hadba menő vitézeket mindenütt szokta

követni, vévén eszébe azt, hogy a fegyverkezett vitézek más rendbéli fegyveres vitézek ellen támadván, csak lehetetlen dolog légyen, hogy egymás vérének kiontásától megmenekedhessenek, — Miskólczi szerint — a vitézek felette igen tartanak tőlük s megiszonyodnak belé, midőn seregenként látják táboruk körül az aerban keringeni; mivelhogy tapasztaltatott dolog, hogy sokszor annakelőtte harmadnapal is a következő harcot megszokták érezni . . . «

Turul-madarunk leghűbb képmásának tekinthető az ezeréves állami létünk emlékére ércbe öntött s itt bemutatott bányhidai »Turul.«
Kredits Ferencz.

Magyar pásztorkuttyák.

(Folytatása és vége.)

A közönséges komondortól meg lehet különböztetni a *bagolysszemű komondort* (*Canis familiaris domesticus hirsutus* Fitz.). Beckmann Lajos kitűnő művének 107. lapján¹ határozottan kiemeli, hogy »a magyar juhászkutyát rendszeren a nagy fehér, falusi bundáskutyával tévesztik össze«, a miben teljesen igaza van, mert hazai szerzőink legtöbbször nem tesz különbséget e két alak közt. Ennek az állítólagos magyar juhászkutyának első leírását Fitzinger művében találjuk fel,² hol a selyemszőrű farkas (*Canis domesticus luparius hirsutus*) neve alatt következő jellemzését olvashatjuk: »Nem egészen olyan nagy, mint a magyar farkas, melylyel azonban úgy általános testalakjában, mint egyes testrészeinek alakjában is csaknem teljesen megegyezik. Az a kevés

¹ Geschichte u. Beschreib. d. Rassen d. Hundes, II. köt. 1895.

² Sitzungsber. Akad. Wien, LVI. októb. füz., 1967, p. 12.

Csikos Fojtogató boldogan ereszkedett bele az ér vizébe, a melyen, alig ütve valamicske zajt, úszott el a nádas sűrűjébe. Ott a víz nem volt mély, de a mozgás meg volt nehezítve. A náderdő nagyon is buján sűrűsödött, az idei nád még nem nőtt ki egészen; de a tavalyi is megvolt s e közt rendkívül keserves volt a tigris haladása.

Még a partról látott volt itt valahol lent egy cse-nevész-fűzfát. Ahol az van, ott alkalmasint emelkedik a talaj. Lassan csörtetett keresztül a nádrengetegen; ezer meg ezer vízimadarat vert fel akközben.

Vége elérte a fűzfát, a mely nem dombon volt, hanem egy eddigelé észrevehetetlen töltésen, a mely benyúlt a nádasba. Talán közlekedési vonal volt valaha; — vagy csak afféle gát, a mit az árvíz ellen emeltek.

A tigris itt megpihent. Tekintetével bekalandozta a környéket. Megint csak ott állott meg a szeme, a hol a fehér gulya legelt a mocsár szélén.

Már teljesen kinappalodott s a mocsár szárnyas lakosságának a nagy mozgása megszűnt. A vadruczák egyesével-kettesével keringtek a nádas fölött s kint, a parton, bibiczek libbentek ide-oda, messzire mutogatva fehér hónaljokat. A hol a bibiczek futkostak, ott volt a gulya is. A *Csikos Fojtogató* szomjuságot érzett. Korán reggel már levágott volt egy gyöngye őzborjut, annak kevés volt a vére; — pedig a tigris legnagyobb gyönyöre, legédesebb tápláléka a vér, a mire folyvást szomjazik.

Vér! vér! piros, csörgedező, felséges vér, — ez kell a tigrisnek. Érdes nyelve ez után eseng; — egész

kegyetlen lénye ezt sóvárogja szünetlenül, a megbolondító, vakmerőségre ösztönző tikkadásig.

Most is ezt a szörnyű, égető vérszomjat érzi Bengália leánya. Szomjuságot a vére; olyat, hogy attól a pokol gyullad meg benne. De nem a fehér gulya látása kelti benne ezt az égető, mardosó, legyőzhetetlen vágyat! . . .

Az éjjel, ezen az örülteknek való, zajos, fantasztikus, szabadságot kínáló, lángnyelvekkel sziszegő éjszakán kóstolt valamit; . . . vért, a mi édesebb, zamatosabb, felségesebb volt minden egyéb vérnél: embervér volt az.

Az Abdullah vére!

Még a cirkuszigés borzalmi közt is megrészegetett attól a tigris. Ahhoz hasonlítható sovárgással még nem tapadt szétmarczangolt tetemre szomjazó nyelvvel.

Zulejka embervért izelt; pedig az a tigris, a mely ebbe belekóstol, olyanná válik, mint az alkoholista, a ki mindent feláldoz vak és leküzdhetetlen szenvedélyének.

Az emberhús puha és fehér, mint a fiatal galambé. A legvénebb tigris is bír vele, meg tudja emészteni. De az embervér, az maga a piros borral kévert cseppfolyós méz, a mitől meg kell részegedni. Ha ezt kóstolta a tigris, más vágya nincsen többé; csak minél sűrűbben visszavissza térni a kéjes gyönyörhöz, az embervér-iváshoz.

Zulejkának minden porczikáján lázas borzongás futott végig: a gulya mellett, a gyepen, megpillantotta a heverésző pásztort. Visszaemlékezett az Abdullah-vérére és égető, fojtó szomjuság kezdte kínozni. Olyan szomjuság, a minőt eddig még sohasem érzett. A toroka bedagadt tőle s

sajátosság, melynek tekintetében amattól eltér: az előfelé még kevésbé keskenyedő, tehát még kevésbé hegyes arczorr, a valamivel hosszabb és szélesebb s hegyén kissé kajla fül és a testnek még hosszabb, finomabb, lágyabb, csaknem selyemszerű szőrözete. Színe ugyanolyan mint a magyar farkasbé (vagyis komondoré).» Ez a fajta Fitzinger szerint ritka s csak Európa délkeleti részén gyakoribb.

Fitzinger leírásával sok tekintetben megegyezik a Beckmann Lajos könyvében található jellemzés.³ «A bécsi kiállításokon megfordult, magyar juhász-kutyáknak mondott állatok» írja a kutyák jeles ismerője «termetbentöbbszörre a közepes nagyságú (bizonyára német) juhász-kutyát ütötték meg. Hosszú, fehér szőrözetük tekintetében a németországi spicz-kutyára emlé-

³ Geschichte u. Beschreib. d. Rassen des Hundes, II. 1895. p. 107.

A BAGOLYSZEMŰ KOMONDOR. Lónyay Géza fényképe nyomán.

keztettek, azonban fejük vaskos, arczorruk tompább s kicsiny fülük kajla, vagy lekonyult volt. Pompás, hosszúszőrű, zászlós farkukat félholdalukán hátuk fölé kun- korították.»

Legújabbán Lónyay Géza írta le ezt a kutyát a magyar állatkedvelők lapjában⁴ s egyben az állat fényképét is bemutatta. Ismertetéséből kiemeljük a következőket. Az állat magassága 68–70, ritkán 80 cm. Termete rövid; homloka széles; arczorra rövid; szeme apró; füle inkább lelógó, hegyét le szokták vágni; végtagjai aránylag hosszúak, nagy lábfejjel és farkaskörmökkel (fiókkarommal); láb- szára rövid; farka lecsüngő, a vége behajlott. Egész testét hosszú, lompos, göndör (a képen hullámosan tincses, kolonczos) szőrözet

borítja, mely minthogy a mult évi szőr összezsapzik, még

⁴ Zoologiai Lapok, III. évf. 5. sz. 1901, p. 82, fig. 15. (p. 61.)

a tekintete zavarossá vált. Beleiben pedig mintha csavar forgott volna, hogy összetépjen és kuszáljon ott mindent.

És ebben a kegyetlen tikkadásában mozdulnia is alig lehetett. Sütött már a nap s a töltés gerincze kiemelkedett a mocsárból. A ki azon most végigmerész- kednék, azt a legbárgyúbb borjú is észrevenné.

Várni kellett, kínosan, keservesen várni. Ki tudja meddig? Talán a míg az éj sötétje borul megint a tájra. A *Csikos Fojtogató* óvatosan csúszott le a töltés gazos oldalán a víz széléig és forró testét ott hűsítette; — de a fejét folyvást kiemelte, hogy egy-egy mozdulatot se veszítsen el, a mi amott történik. A szél ő felőle lengedezett. A gulya vén bikája, egy feketenyakú szörny, fújva, tüsszögve, ümmögve fordult néhányszor a nádas irányába. Búgó, szakgatott bömbölésében ez volt:

— Érzek valamit, de nem tudom mit! Halálszag terjed, — vigyázzatok!

A pásztornak is feltűnt a szakadatlan morgás. — Talán farkas jár a nádasban, gondolta s felemelkedve, nagyokat kurjantott a bika felé: Kormos! ne hadd magad!

A vén bika belevágott első lábával a puha földbe s elkezdte maga mögé hajigálni a sarat.

Zulejka halkán nyávogott. Olyan volt az, mint a panaszos borjubögés. — Majd adnék én neked! gondolta magában Bengália szülötte. De ki törődik most veled? Ott a pásztor... a pásztor!... Embervérre vágyom; — szörnyen szomjazom embervérre!

Kinyújtózott, hatalmas talpát lefeszítette a töltés

partjára; karmait bemélyesztette a puha talajba s azután lassan, ideges rángással húzta vissza megfeszített lábát maga felé. A hol az éles, borzalmas karmok végigszántottak, ott hosszú, fekete barázdavonalak látszottak a gyepen. Ha valami érző, meleg, eleven test lett volna ott, csurgott volna már belőle a vér!...

A tigris halk neszt hallott a közelben. Villámgyorsan fordította arra a fejét. Egy furcsa kis állatot pillantott meg a nádas szélén, a víz partján. Barnaszőrű, fehér-torkú, laposfejű, eleven szemű, hosszúkas, alacsony állat volt. A farkát hanyagúl eresztette le a zöldes mocsár- vízbe. Tekintete több kíváncsiságot árult el, semmint félelmet. Mereven nézett a tigris szeme közé s a mint észrevette, hogy Zulejka látja, megszólalt: — Már hallottam rólad, hercegnő. *Jajongó*, a sirály, elhozta híredet; ő neki a mező madarai beszéltek, hogy itt vagy és erre jössz. Leírták, hogy milyen gyönyörű és milyen télelmes vagy. A „*Csikos Fojtogató*“ nem irgalmaz, — mondták, jaj mindennek a síkon s a berekben. A mocsár lakói sincsenek tőle biztonságban. De én még sem félek...

A tigris kíváncsi, kurrogó morgást hallatott.

— Nem félek, folytatta a furcsa állat, mert énbennem soha kárt nem tehetnél. Én úgy úszom a víz alatt, mint a hal, sőt még annál is jobban. Eltűnném, a mint egy gyanus mozdulatot tennél. Ha a vízen átúszni próbálnál, odalent, a hullámok között, meg is marhatnálak s te utánam nem jöhetnél. Én vagyok *Halvész*, a vizek hóhéra; az ember *vidrának* hív engem.

a következő évben is hosszú koloncokban csüng alá. Fejét és arcát is hosszú bozontos szőr fűdi; szempillája ritka. Színe hófehér vagy világos hamvas szürke; fekete vagy tarka nem lehet. A szürke színalak szőrözete a hasa felé kissé világosabb is lehet, de nem fehér és fehér mellfoltja sincs. Orra mindig fekete; szemhéja rózsaszínű is szokott lenni. Az állat Lónyay G. szerint mogorva, haragtartó; büntetni nem lehet.

Ennek a kutyának két igen szép példányát vizsgáltam meg Kecskemét városa bugaczi pusztáján. Mind a kettő Zubornyák István, számadó öreg gulyás tulajdona. A két testvérállat mindegyike kan⁵, két éves, az egyiknek a neve «Bihari», a másiké «Baktai». A két állat teljesen egyforma s így az alábbi leírás mind a kettőre talál. Egész teste (orra hegyétől farka hegyéig, a fark vég-szőrei nélkül) 1'4 m. hosszú, jelesen feje 26 cm., nyaka és törzse 77 cm., farka 37 cm., farkának végszőre 26 cm (!) hosszú; vállmagassága 61 cm.; mellbősege 76 cm. Egész megjelenésében a közönséges komondorhoz hasonlít, de aránylag hosszabb testű. Feje rövid és zömök, homloka széles, alacsony, az arczorrba sekély horpadással megy át. Arczorra a komondorénál rövidebb, vaskos és nagyon tompa hegyű. Füle olyan mint a komondoré; tőben felálló, végső fele kajlán lecsüngő; szeme kisebb. Melle mély; törzse erőteljes, de szikár; horpasza eléggé felhúzódtott. Végtagjai magasak, de lábszára rövid. Lábfeje nagy, széles talpú. Farka a komondorénál rövidebb. A szőrben kitapintott farkat merevnek és vékonyknak találjuk; tövétől kezdve egy egész kanyarulattal pöndörödik a hát fölé s a vége balra kikunkorodik. Egész testét hullámos, lompos, a komondorénál lágyabb és hosszabb szőrözet borítja, mely a vedlés idejében összecsapzik és hosszú hullámos, helyenként zsinórszerű tincsekben és

⁵ Nagyon figyelemre méltó, hogy a bugaczi pásztornép a nőstény kutyát «kanczakutyának» nevezi.

koloncokban csüng le. Fejét, füle külső oldalát s egész arcát és ajkait is hosszú, tömött, bozontos szőrözet fűdi s az arczorr tövétől a szájugig erős szőrtaraj húzódik. Szeme körül a szőrözet sugarasan rendezkedett el s ennek következtében az állat szeme a bagolyéra emlékeztet. A végtagok hátsó oldala «tollas», az elülső a széles lábfejjel együtt meglehetősen hosszú, hullámosan tincses szőrű. Farkát nagyon hosszú, (26 cm.!) bozontos szőr fűdi, mely valóságos üstökforma sátor alakjában csüng a fark hegyéről a hát fölé. A frissen megvedlett állat szőre általában sokkal rövidebb s a pásztorok állítása szerint egészen göndör; ugyanilyen a fiatal állat szőre is, a miről a bugaczi intéző, Tóth Mihály, két hónapos példánya is tanuskodik. Bundájának a színe szennyes-fehér, a végtagok külső oldalán némi sárgás árnyalattal. Szeme belső zuga körül és arczorrán a szőr fekete-szürke, füleinek alsó fele rozsdás árnyalatú. Orra és ajka fekete; szeme sárgás-barna. Vannak szürke alapon feketés hullámokkal, sőt halovány rozsdaszínű alapon sötétebb rozsdavörös hullámokkal rajzolt alakok is.

Ez a kutya, melyet Lónyay Géza juhász-kutyának mond s a melyről azt tartja, hogy «ősmagyar eb fajta», tapasztalásom szerint sokkal ritkább, mint a komondor. A szabadszállási Jakab-pusztán házörző ebül használják, Zubornyák István, a bugaczi számadó gulyás, a cserény és marha őrzésére tartja. Juhok mellett sehol sem láttam s ennek okából nem nevezem juhász-kutyának.

Annyi bizonyos, hogy ez a bagolyszemű kutya bozontosan szőrös arczával, elülső oldalukon is hosszú szőrű lábaival, hatalmas és szőrös lábfejjel, valamint rendesen felkunkorodott sátoros farkával, feltűnően különbözik a simább és rövidebb szőrű közönséges komondortól, mindazonáltal zoológiai értelemben lehetetlen közöttük éles különbséget tenni. Véleményem szerint csupán egyéni változattal van dolgunk, épen úgy, mint a francia

— Tetszel nekem, kis szájhős, mormogta Zulejka. Bátorságod megnyer. Nos, ha olyan nagyon itthon vagy itt, megengedem, hogy kíséretemben légy s ha kell, útbagazits; mert új nekem ez a föld, ez a mocsár. Ah, hogy szomjazom, Halvész, ha tudnád! Vért ihatnám! Pedig nagyon sokára lesz még este, hogy belophassam a pásztort, az édesvérűt.

— A pásztorra éhezél? kérdezte Halvész felvillanyozva. Hisz' ez dicső! Ő az én legnagyobb ellenségem, mert halász is ő ezen a környéken. Sokszor megrongáltam titokban elhelyezett varsáit, a mikkel a pákászokat megkárosítja. Várj csak, tudok egy módot, hogy nem kell bevárnod az alkonyatot, mégis hozzájuthatsz.

— Ha megteszed, örök hálámra számíthatsz, kis gazember! ujjongott a tigris, alig bírva visszafojtani vágyát, hogy örömeiben fel ne bődjöljön.

— Jól van, maradj itt s várj, kiáltotta a vidra.

A mocsárvíz gyöngén locscsant s Zulejka csak azt látta, hogy Halvész villámgyorsan siklik el az éren, abban az irányban, a merre a fehér gulya legelt.

Eltelhetett vagy tíz perc. A nap erősen süttött s a halászkák sírva-kercegve röpködtek egy pont fölé, a töltés beszöggelésénél. Ott a szomjas tigris feküdt, meglapulva. Mintha nem is élt volna, oly mozdulatlan volt. Várt-várt türelmesen, a hogy otthon, a dsungelben megszokta. Bizott új barátjában. Hisz' a hóhérságban egy pályán voltak mind a ketten.

Valami zaj támadt odaát. A tigris figyelt. A pász-

tor kiabálva közeledett; kergetett valamit s a botját hajigálta utána. Zulejka megpillantotta Halvészt, a mint sántaságot tetteve, nehézkesen futott a pásztor előtt. Egyenest a töltésnek tartottak.

A »Csikos Fojtogató« megértette kis ravasz bűntársának a tervét. A pásztor elvakulva fogja most kergetni egészen a gátig.

Mint a prédájához sunyin közelgő macska, elnyúlva sietett végig a töltés oldalán; lehúzódtott, a mennyire csak tudott. Fehér hasa a sarat érte. Szeme ördögi tűzben égett. Mintha két smaragdkő vált volna izzóvá szemüregében. Halvész gyönyörűen csinálta a dolgát. Az alacsony zombik közt bukdácsolva csalogatta az üldöző pásztort errébb-errébb. Már alig voltak néhány ölnyre a töltéstől.

Ekkor borzasztó bődjölés reszkettette meg a levegőt. A Csikos Fojtogató már nem bírt magával, rárohant a halálra vált, remegő emberre.

Ugyanaz a sikoltás, az a halálhörgés hallatszott, mint a mikor Abdullaht vágta le Zulejka.

A gulya rémülten száguldott szanaszét. Csak Kormos, a vén bika, maradt egy helyben s dühösen morogva hánytta maga mögé a földet.

Zulejka kéjesen, gyönyörításként, möhön ropogtatta a pásztor csontjait s szívta a vérét.

Még Halvész is borzadva nézte.

(Folytatása következik.)

